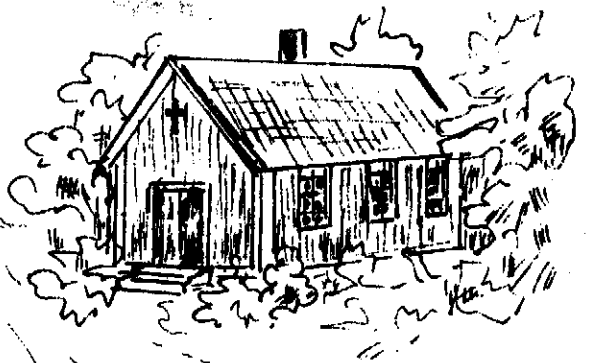

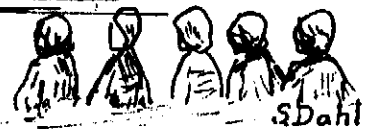
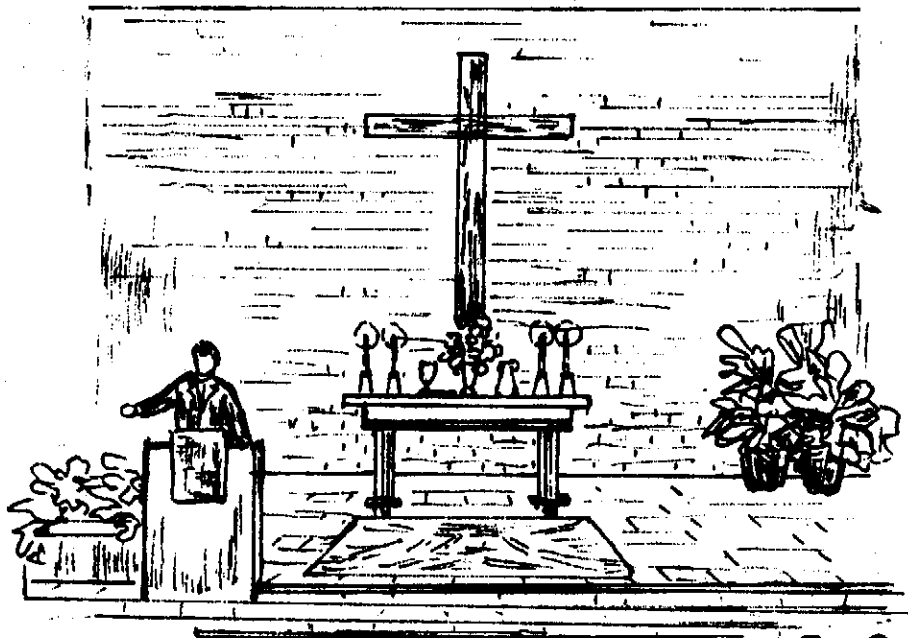
Ödeshögs

missionsförsamling

100 ÅR

En såringsman
gick ut
för att så....

S Dahl - 82.

GRÄNSBYGD

En kommun i ett hörn av ett län är ju ur geografisk synpunkt ett gränsland. Udeshög gränsar i söder till Småland, i väster till Västergötland - om man räknar någon sorts mittlinje i Vättern. I norr har vi Vadstena kommun och i öster Mjölby. Detta nu angivet lite schematiskt. Men vi kan tala om ett gränsland också i en annan betydelse. Två sjöar, vi kan säga de mest kända i hela landet, Vättern och Tåkern finns i väster respektive norr. Trots att sjöarna ligger nära varandra är de oerhörda kontraster. Den ena stor, djup, friskt vatten och bra fisksjö. Den andra har en begränsad yta, är mycket grund, delvis igenväxt av vass och andra vattenväxter och en samlingsplats för sjöfåglar. Här finns nu slättbygd med bördiga åkrar avgränsade i nordväst av Omberg och i söder och sydost av Holaveden. Denna omväxlande natur ger en särskild prägel av närhet till slätt och skog, till berg och sjö och är en verklig tillgång för människor, som lever och verkar i detta gränsland.

I denna bygd har människor bott i årtusenden. De första bosättningarna i Dags mosse är väl de äldsta fornminnena i bygden. Men vi kan också peka på stenåldersgravarna bl.a. intill Omberg, domarringar och bautastentar på slätten, runstenen vid Röks kyrka m.m. Allt detta vittnar om en tidig kultur. Rester av den stora fornborgen på Omberg talar om ofredstider liksom Sverkerstenen är en påminnelse om en stor nationell ledare med inflytande och makt, som samtidigt hade många fiender.

Till detta gränsland kom kristendomen tidigt. Alvastra klosterruin vittnar om religiöst och kulturellt utbyte med Frankrike och några av kyrkorna i bygden är sedan den tid påven i Rom bestämde om svenskt kyrkoliv. Sedan har andra helgedomar och tillkommit.

Så har Udeshög ur religiös synpunkt för många människor varit ett gränsland: ett jordiskt hem med en himmel över. Man har upplevt sig vara medborgare i två världar - både den närvarande och den tillkommande. Så kan man i ord teckna bakgrunden till den organisation, som funnits och verkat i bygden i 100 år, den organisation som nu bär namnet Udeshögs missionsförsamling.

FRAN INOMKYRKLIG VÄCKELSE TILL FRIKYRKLIGT FÖRSAMLINGSLIV.

1. Åren 1765 - 1867.

Många i vår tid ägnar sig åt släktforskning och hembygdsföreningar utforskar en bygd eller socken. Det finns en strävan efter att söka sina rötter. Detta är också viktigt. Man kan aldrig förstå dagens situation och den tid man lever i utan att ha åtminstone lite kunskap om den tid som gått. Det historielösa samhället är endast en myt.

Också en kristen organisation kan finna mycket intressanta och betydelsefulla ting för det fortsatta arbetet genom att utforska den tid som ligger bakom. När Ödeshögs missionsförsamling kan se tillbaka på en hundraårig verksamhet är det ett fullgott skäl för att göra en återblick. Här skall nu göras ett försök att ge några glimtar med utgångspunkt från senare delen av 1700-talet. Vi söker oss mer än 200 år tillbaka i tiden.

Fröket till en drygt 200-årig väckelsehistoria finner vi i ett bönemöte på Omberg 1765. Tre resenärer står där uppe på höjden och beundrar utsikten. Det är två präster, en äldre och en yngre, samt en god vän från Norrköping. Den äldre prästen hette Peter Murbäck från Fridlevstad i Blekinge. Han hade gjort sig känd som en av Hallepietismens företrädare i vårt land och han var en stor talare och själasörjare. Hans förkunnelse var efter nutida sätt att se mycket grovkornig, men han samlade stora skaror av lyssnare, och i Fridlevstad, där han var kyrkoherde, var det andlig väckelse. Nu hade Murbäck varit vid Medevi brunn för sin hälsa och alltså på hemväg. Den yngre prästen var Johannes Eek från Norrköping. De var goda vänner och här skulle nu deras vägar skiljas.

Peter Murbäck frågade skjutsbonden om kyrkornas namn. När han fick höra ordet Ödeshög blev han mycket tankfull och upprepade detta namn. Stod det inte något i bibeln om ödemarker, som skulle förvandlas? Bibeln kom fram och han läste Jes. 35:1-4. "Men öknen och ödemarken skall lustig varda, och vildmarken skall glädjas och blomstras såsom en lilja. Hon skall blomstras och fröjdas i all lust och glädje, ty Libanons härlighet är henne given, Carmels och Sarons skönhet; de ser Herrans härlighet, vår Guds majestät. Stärker de trötta händer och vedervicker de maktlösa knän. Säger till de förtvivlade hjärtan: Varen vid gott mod, frukter eder intet; si eder Gud, som vedergäller, han kommer till att hämnas, och skall hjälpa eder."

Alla tre gick in i skogen och föll på knä. Därvid kom Murbäck i profetisk hänryckning och bad om denna profetias uppfyllelse att dessa "ödeshögar skulle uppbyggda bliva, att ljus och salighet skulle uppgå från det som öde ligger". Efter bönen säger Murbäck till den unge präste Joh. Eek: "Herren har hört vår bön och du skall i sinom tid komma hit till ett vittne och genom dig skall det ske."

Peter Murbäck fick aldrig se uppfyllelsen, ty han dog året därefter 1766. Men vid samma tid blev prästtjänsten ledig i Udeshög. Joh. Eek sökte och fick platsen. Det blev i början en kampfylld tid för prästen. Han hade fått ett andligt testamente att förvalta. Det blev bön och tårar. Efter 10 år i Udeshög bröt ljuset fram och han fördes från tvivel och mörker till bärande tro.

Ett brev sändes vid denna tid från Vadstena till Brödraförsamlingen i Herrnhut och där finns ett avsnitt som beskriver situationen i Udeshög: "År 1778 började det dagas och nådeväder blåste in uti denna örtagården, som med tårar både blivit sådd och vattnad i flera år, då han allena, som växten giver, besökte Udeshögarna med ny kraft och välsignelse."

Så bröt väckelsen fram med kraft. I en självbiografi skriver Joh. Eek, att det var som alla fördämningar brutits och rörelsen kunde liknas vid vad som hände på den första pingstdagen i Jerusalem. Väckelsen började vid samtalsmöten i komministergården, flammade upp bland adelsfolket på Orrnäs och spred sig ut bland borgare, bönder och hantverkare också till angränsande socknar och landskap. Man samlades i bondstugor, men det blev snart för trångt. På sommaren var det friluftsmöten. Familjen Boije på Orrnäs upplät en äng på sin gård och det kunde samlas 300 personer på en gång.

Väckelsen fortsatte, men förföljelse uppstod också. Konventikelplakatet var ju i sin fulla kraft. En husbonde förbjöd sitt tjänstefolk att besöka mötena och hotade med prygel för överträdelse. Men inget kunde slå ned Guds verk. I cirka 35 år fortsatte detta Herrens under. Vid något tillfälle räknades 200 "väckta" enbart i Udeshög. Väckta människor från andra håll tog tjänst i Udeshög "så att allt som blivit väckt samlades dit".

Joh. Eek dog 1795. Ledningen för den andliga rörelsen övertogs av allmogen, som höll möten i bondgårdarna. Men socknens adjunkt de Rogier blev så gripen vid budet av Joh. Eeks död att "han föll till Frälsarens fötter". Så blev han under några år de väcktas ledare. I en rapport från 1813 talas det om att de väckta saknar ledare, men två äldre bröder hade gjort till sin uppgift att gå från hus till hus och stärka de väckta, som fanns kvar. Kan dessa ord fattas så, att det inte längre fanns någon präst, som ville vara ledare för den skara som gripits av väckelsen? Det synes som om väckelsen var på avtagande under denna tid.

Men helt hade inte elden slocknat. En så omfattande och genomgripande väckelse måste sätta sina spår. De läskunniga bland folket kunde hämta uppbyggelse och undervisning i de skrifter som skolmästare Höök spred bland folket. Han var ombud för det traktatsällskap, som bildades 1808.

Roparna kom också i dessa trakter med sitt budskap och kom på detta sätt att bana väg för en mer fri andlig verksamhet. "Vita jungfrun" Helena Eklom kom till Rök och St. Aby i början av 1830-talet. Hon predikade med frimodighet trots att hon suttit inspärrad i Vadstena i över 20 år för sin tro. En kristen martyr, som i frihet på nytt ropade ut sitt budskap. Hennes verksamhet kom förmodligen att anknyta till de hem där väckta människor bodde och var naturligtvis

till hjälp och inspiration för de troende.

I mitten av förra århundradet gick stora andliga väckelse fram över vårt land. Tyvärr finns det inget särskilt dokumenterat hur det var i Udeshög vid denna tid. Men troligtvis hölls lågan brinnande och nya människor kom till tro också här om också inte i så stort antal, som när väckelsen gick fram i slutet på 1700-talet. När de första vittnena från Jönköpings Missionsförening (bildad 1953) kom till bygden på 1850-talet fick de troende hjälp och stöd. Från 1863 och några år framåt var det många som kom till tro.

Behovet av en organisation för en mer regelbunden verksamhet växte nu fram. De väckta behövde samlas för uppbyggelse och det fanns naturligtvis hos många en längtan att fler skulle bli vunna för Gud. De utsända vittnena behövde också på något sätt få ordnat för sina besök och pengar behövde samlas in för mission och evangelii verk. Så bildades 1867 Udeshögs missionsförening. Denna organisation var ett barn av sin tid. Intresserade var välkomna som medlemmar och de som stödde föreningen ekonomiskt räknades till missionsföreningen. Det ställdes inga andliga krav och man begärde ingen bekännelse. Om det överhuvudtaget fanns en medlemsförteckning från denna tid är osäkert. Man får väl dock förutsätta att föreningens ledning bestod av troende människor. Det finns dock inga protokoll eller andra handlingar från denna tid.

Den väckelse som här beskrivits har i stort sett varit inom Svenska kyrkans ram. räster har tidvis stått i ledningen och då s.k. lekmän tagit över har det ändå inte varit någon brytning med kyrkan. Nattvarden tog man i kyrkan och i kyrkan fick man andra tjänster utförda såsom dop, vigslar och begravningar. Man kan ju behöva påminna om att alla dessa handlingar genom lag var bundna till kyrkan och ännu fanns inte någon tendens att avvika från denna. Men i och med att de troende började att organisera sig i missionsföreningar och att vittnen utifrån kom och predikade i konventiklar och stugmöten har vi de första tecknen på att en ny tid höll på att bryta in. Väckelsen kom i fortsättningen att ta en annan fåra.

2. Åren 1867 - 1982.

I och med att missionsföreningen tillkom 1867 togs ett första steg i en riktning med en friare ordning. Det var inte fråga om en brytning med svenska kyrkan, men det visade på ett behov att få samlas vid sidan av kyrkan och nu kom lekmännen att ta över ledningen helt. Ytterligare ett steg togs strax på den inslagna vägen. Detta hörde naturligtvis samman med det allmänna läget på det andliga planet under denna tid.

1870-talet kännetecknas ju av en andlig brytningstid. I botten ligger naturligtvis de stora andliga väckelserna, som gick fram över land och folk. Under denna tidsperiod aktualiserades tre stora och viktiga frågor bland väckelsens folk: försoningsfrågan, nattvardsfrågan och församlingsfrågan. Paul Petter Waldenström kom 1872 med sin uppmärksammade predikan i tidningen Pietisten, där han angav en från kyrkan avvikande syn på försoningen. Det blev snart opposition mot hans tankar och "försoningsstriden" (hemska ord) var i full gång. Inte bara präster och fackteologer utan också bland hantverkare och bönder gick diskussionens vågor höga. Bibeln studerades och många ställde liksom Waldenström frågan: Väd står det skrivet?

Om försoningsfrågan fick så stor betydelse i Udeshögsbygden har jag inte lyckats utforska, men just intresset för bibelordet väckte frågan om nattvarden till liv. Bland de torende kom man fram till den övertygelsen, att nattvarden var en lärjungamåltid. Man kände obehag eller direkt motvilja att taga emot de heliga gåvorna bland människor utan kristen bekännelse.

I Udeshög gick en andlig väckelse fram 1881 - 1882. Denna levandegjorde frågan om nattvarden och dess rätta bruk. Så började man med enskilda nattvardsgångar. Missionshuset uppläts inte för dessa, trots att både baptister och godtemplare fick ha sina möten där. De troende samlades då i olika hem bl.a. i Erlandsgården i Svemb och i Råby. Ryktet om dessa nattvardsmöten spred sig och det kom troende människor från andra håll och ville delta. Därför blev det nödvändigt att bilda en nattvardsförening med utsedd föreståndare. Därmed hade också frågan om församlingssynen kommit in i bilden. Nattvardsföreningen var ju i princip en friförsamling. Den 6 maj 1882 bildades nattvardsföreningen och det är denna förening som efterhand blev Udeshögs Missionsförsamling.

Nu var steget taget över till ett frikyrkligt församlingliv för väckelsens folk. Men missionsföreningen var kvar. De båda organisationerna arbetade parallellt och efterhand alltmer tillsammans. Missionsföreningen ordnade offentliga möten och samlade pengar för missionen och nattvardsföreningen eller friförsamlingen, som den ganska snart kallades, ordnade nattvardsnöten. Vid starten 1882 fick nattvardsföreningen 63 medlemmar. Bland dessa var åtskilliga från St. Aby, Haddåsen, Stava med flera platser. Antalet minskade en del, när det bildades egna församlingar på dessa platser.

I ett nedtecknat vittnesbörd av en man från Stocksered - Karl Larsson född 1860 - skildras hur väckelsen gick fram i Udeshögsbygden på 1880-talet. Vid drygt 20 års ålder gick han tillsammans med tre syskon till ett möte. En yngling var Guds särskilda vittne vid denna tid. Karl Larsson hade länge varit sökt av Gud och många ansåg honom för troende. Han omtalar att alla fyra blev frälsta den kvällen. När de kom hem, berättade de vad som hänt, då började deras troende mor att gråta av glädje och även fadern rördes till tårar. Karl Larsson beskriver också hur en kris uppstod i föreningen. Några äldre frestades till synd och avfall. Troligtvis var detta bland de ledande. Föreningen höll på att gå i spillror, men nu var det de unga, som höll samman och genom bön och tårar återförde de äldre till uppgörelse och försoning. En ögonvittnesskildring från en viktig epok i missionens historia i Udeshög.

Tyvärr har jag inte funnit någon uppgift om när missionsföreningen öppnade för friförsamlingens nattvardsmöten. Men samarbetet var i övrigt gott. Under 1890-talet valdes på missionsföreningens årsmöten också föreståndare och nattvardstjänare, samt utsågs en särskild person att anskaffa bröd och vin. I ett protokoll från årsmötet den 27 dec. 1897 beslutades om ett inköp av en kalk och missionskassan skulle betala den. Kanske man vågar dra den slutsatsen att möten med nattvard kunde hållas i missionshuset från denna tid. Det synes också vara så att efterhand kom missionsföreningens och nattvardsföreningens ledning att handhas av samma personer.

Ännu ett steg mot bekännarförsamling togs, då ett förslag framfördes av J.A. Nilsson på årsmötet den 14 jan. 1905 om anslutning till Svenska Missionsförbundet. Motiveringen för detta var att missionsföreningen kunde helt ansluta sig till de principer både i lära och liv som SMF stod för. Årsmötet var dock inte moget för ett sådant beslut utan framställningen avlogs. Men man kom igen och vid ett extra möte den 7 maj 1905 beslutades att ingå med en begäran och anslutning. När man följer utvecklingen mot en frikyrklig inriktning i missionsföreningen, är det intressant att notera formuleringen i de stadgar, som antogs den 25 mars 1907. I paragraf 2 står det: "Till medlem intages hvar och en som är känd för att vara på Herren Jesus troende."

Efter 40 år var steget taget fullt ut och missionsföreningen var i praktiken en frikyrklig församling med krav på personlig tro och bekännelse. Därför var det helt följdriktigt, att man den 22 jan. 1911 slog samman missionsföreningen och friförsamlingen till en enhet under namnet Udeshögs Missionsförening. Detta namn ändrades 1922 till Udeshögs Missionsförsamling.

För väckelsens folk var inte steget från inomkyrklig väckelse till frikyrkligt församlingsliv något självklart. Tradition och personlig hänsyn till svenska kyrkans präster var hinder som måste övervinnas. Men förtroendet med bibeln och tolkningen av den församlingssyn Apostlagärningarna visar samt impulser

utifrån påverkade efterhand till en mer frikyrklig inriktning. Där står vi i dag med ett andligt arv att förvalta i en tid då de ekumeniska samtalen och de praktiska samlingssträvandena tager sig alltmer konkreta uttryck. De yttre formerna för församlingen kan ändras under det nya sekel, som inledes genom jubileet, men själva principen om frikyrkligt församlingsliv kommer att leva vidare.

FRAN BÖNHUS TILL KYRKA

Väckelsens folk samlades i början i hemmen. I dessa små möten - konventiklar - var ritualen mycket enkel. Man sjöng några psalmer eller enklare sånger, man bad och någon läste ur någon postilla av Luther, Scriver eller någon annan färgstark förkunnare. Mera sällan öppnades sockenkyrkan för sådana samlingar. Ramen i de enkla stugmötena passade nog också bättre för de lekmän, hantverkare och bönder, som ledde dessa sammankomster.

Men det blev trångt i stugorna. Så föddes tanken på att uppföra ett hus där man kunde samlas. De första bönhusen, som uppfördes i vårt land, var mycket enkla, men trots detta var glädjen stor, när man kunde samlas i dessa torftiga helgedomar. Det bönhus, som uppfördes i Ödeshög 1867 - 1868, var ett av tre i bygden. Snickare J. Gustafsson, Kyleberg, var ombud för Evangeliska Fosterlandsstiftelsen vid denna tid. Han hade fått i uppdrag att rapportera om befintliga missionshus i bygden. I ett brev från 1867 skriver han: "Det finns ett hus i St. Aby och ett i Ödeshög (därmed åsyftade han säkerligen Klöverdala och Stava) samt ett till vid kyrkan är under byggnad." Det senare huset är troligtvis det bönhus den nybildade missionsföreningen lät uppföra strax väster om samhället.

Ovannämnde J. Gustafsson har en del kommentarer om dessa bönhus: "Till husen finns ingen ägare, inget fastebrev på tomten, ingen garanti för framtiden, ingen styrelse eller kommitté. Skuld tror jag inte att det är någon, i så fall obetydlig. Den betalar syföreningen. Detta gäller om de två förstnämnda. Det tredje, som är under byggnad i Ödeshög, kan jag ingenting säga om. Men det är min övertygelse, att det är lika trassligt där."

Så illa var det antagligen inte i Ödeshög. Här fanns en missionsförening, som ansvarade för uppförandet av sitt bönhus. Man kan väl utgå ifrån att detta bygge blev ett av missionsföreningens första stora uppgifter. Pengar och virke samlades av bl.a. Johan Andersson, Granvik, Svemb. Genom frivilligt arbete kunde bygget genomföras.

Bönhuset fyllde inga stora anspråk varken på arkitektonisk skönhet eller bekvämlighet. Bänkarna saknade ryggstöd. En enkel upphöjning tjänade som talarstol. Efterhand förekom en del förbättringar och målningsarbeten.

För många var detta enkla bönhus en helig plats. Här hade de mött Gud till frälsning, här hade de fått både undervisning och uppbyggelse i olika sammankomster. I 40 år tjänade detta missionshus innan missionsföreningen lät uppföra ett nytt.

Med åren måste bönhuset blivit nedslitet och på vintrarna var det svårt att värma upp. Redan 1905 väcktes tanken på att skaffa något annat. En byggnadsfond lades upp och styrelsen fick i uppdrag att anskaffa en lämplig tomt. År 1907 köptes en tomt i hörnet Storgatan - Järnvägsgatan för 4.000:- kronor. Halva tomtens såldes sedan. En byggnadskommitté på fem personer tillsattes med L.E. Palm som ordförande. Huset byggdes av kalksandsten från Baskarps tegelbruk. Innan

missionshuset invigdes i oktober 1908 hade man beslutat att "föreningens under byggnad varande bönhus" skall bära namnet Immanuelskyrkan. Nu hade man fått en rymlig och ändamålsenlig kyrka att samlas i och den var också vacker i sin utformning. Cirka 12.400:- kostade kyrkan varav drygt 7.000 kronor var skuld vid invigningen.

I 54 år var denna kyrka ett andligt hem för Ödeshögs Missionsförsamling. Men det som ansågs rymligt och bra i början av seklet visade sig vid århundradets mitt vara trångt. Kyrkan saknade lokaler för ett mera omfattande barn- och ungdomsarbete. Under senare delen av 1950-talet gjordes därför flera utredningar angående en tillbyggnad eller en helt ny kyrka. Eftersom expertis avrådde från en tillbyggnad stannade man inför ett nybygge. En ny tomt inköptes intill brandstationen.

Arkitekt Bertil Tafvelin gjorde ritningarna. En byggnadskommitté tillsattes bestående av Gösta Gustafsson, Thage Engmalm, Thage Carlsson, Thage Lunell, Per-Inge Ingesson och Erik Gustafsson. När bygget stod färdigt hade det dragit en kostnad av cirka 550.000:- kronor.

Första söndagen i advent 1962 invigdes nya Immanuelskyrkan. Missionsföreståndare Gösta Nicklasson och distriktsföreståndare Harald Wilmenius deltog i högtiden. Nu hade församlingen fått både en kyrka och lokaler för ungdomsarbete, samkväm m.m. under ett tak. En del förändringar har gjorts efterhand. Genom att omdisponera en del utrymmen i bottenplanet har scoutlyor inretts. En kyrkorgel från Grönlunds med sex stämmor har installerats. Den nu tjugoåriga Immanuelskyrkan är en kyrka i samhällets centrum, en kyrka för alla åldrar, en kyrka där Jesus Kristus är centrum.

Här har använts olika beteckningar på församlingens andliga hem under hundra år. Blandningen är medveten, ty så förekommer den i protokoll och minnesskrifter. Själva orden bönhus, missionshus, kyrka är också ett bevis på den utveckling, som skett bland väckelsens folk. Bönhuset, en lokal att samlas i, missionshuset, en hörsal med några biutrymmen såsom mindre sal, kök m.m. Kyrka, en funktionell byggnad som är avpassad både för gudstjänster, heliga akter och ett omfattande ungdomsarbete. Men det väsentligaste har de gemensamt. Herrens härlighets uppenbarelse!

FRAN KOLPORTÖR TILL PASTOR.

Ovanstående rubrik ger oss också en viss känsla av utvecklingen från frikyrkorörelsens början till nu. En utveckling när det gäller uttryckssätt, men ännu mer när det gäller de uppgifter, som knytes till bärare av dessa benämningar.

Kolportören kom som en Guds vandringsman med evangelium till stugornas folk.

I sin påse eller väska hade han böcker och tidskrifter med evangeliskt och uppbyggligt innehåll. Några andra småting kunde också finnas med såsom kragar, knappar m.m. Kolportören samtalade gärna med människorna i andliga ting och om det passade medverkade han i ett möte på kvällen i någon stuga, som uppläts för detta ändamål. Ibland kanske han bara föreläste ur en postilla, men ibland talade han över en bibeltext. Kolportörerna hade små anspråk på livet men kom som Guds sändebud i svenska bygder.

Predikanter kallades de män (det var oftast endast män), som var anställda av något missionssällskap såsom Evangeliska Fosterlandsstiftelsen, Jönköpings Missionsförening eller någon annan mer utpräglad provinsorganisation. Också dessa hade litteratur med sig för att sprida, men det viktigaste var att ordna möten och predika. Dessa resepredikanter kom under ett långt skede i väckelserörelsernas historia att utföra en betydelsefull gärning. Predikant var också i början namnet på den som anställdes att tjäna i en församling på heltid. Tonvikten låg då i stort sett på uppgiften att predika.

Pastor är den benämning, som nu är allmänt förekommande på den person, som med en viss godkänd utbildning är ordinerad samt kallad och anställd såsom föreståndare i en församling. Pastorns uppgift är att predika, men han skall också räcka till för själavård, undervisning, administration samt fungera vid dop, nattvard, vigslar, begravningar m.m.

Den första gången vi möter ordet kolportör i skildringar från Ödeshögsbygden är från 1860-talet. Det berättas att J. Gustafsson, Kyleberg var Fosterlandsstiftelsens kolportör.

Resepredikanterna som besökte dessa bygder kom oftast från Jönköpings Missionsförening. Här kan nämnas C.J. Lindberg, Svenning Johansson, P.A. Hultman och framför allt P.A. Malm. Den senare kom att mera regelbundet upptaga verksamhet i dessa trakter. Många andra besökte också Ödeshög under slutet av 1800-talet. År 1884 inflyttade P.O. Svensson från Kalmar och synes ha varit deltidanställd en tid i missionsföreningen.

När nu en förteckning följer på dem som tjänat församlingen längre eller kortare tid måste vi vara medvetna om att det också funnits tider av vakans.

C.W. Gustafsson kom från Malmberget. Tjänade 1900 - 1903. Anställd också av missionsföreningarna i Bultsbo, Haddåsen och Stava.

A.G. Lindqvist 1910 - 1912.

Ernst Andersson från Södra Vi. 1914 - 1916.

P.A. Bergman från Bjursås. 1919 - 1923.

Carl A. Brolin från Tierp. 1924 - 1931.

Erlend Fornander från Skärblacka. 1932 - 1936.

Knut Mattson från Ängelholm. 1937 - 1941.

Oscar Stavert från Hörnsjö. 1942 - 1946.

Harald Malmås 1946 - 1958.

Thage Engmalm 1958 - 1964.

Eric Berg 1964 - 1972.

Roland Olsson 1972 - 1980.

Lennart Engström 1981 -

Ser man på denna långa rad av namn på Ordets förkunnare kommer osökt tanken på Herrens eget ord: "Andra hava arbetat, och ni har fått gå in i deras arbete". För de flesta av ovanstående förkunnare har arbetet varit koncentrerat till Udeshögs samhälle och dess närmaste omgivningar. Men tidvis har arbetsfältet varit större såsom exempelvis när C.W. Gustafsson tjänade i början av 1900-talet. När Ombergs Missionsförsamling upphörde tog Udeshög över ansvaret för missionshuset och fortsatte i viss utsträckning med verksamheten där. Sedan 1974 ger pastorn en del av sin tid till Heda Missionsförsamling.

FRÅN YNGLINGAFÖRENING TILL SMU.

Söndagsskolan är äldre än missionsförsamlingen. Redan 1880 började fiskaren Alfred Thunér i Svemb att samla en grupp barn. Han talade med dem om Herren och spelade psalmodikon för dem. Han fick snart flera medhjälpare. Denna barnverksamhet utvecklades så att på 1890-talet fanns det fyra söndagsskolor: Svemb, Öninge, Lyckan och Ödeshög (missionshuset?). Söndagsskolan har alltmer växt in i både församlingens och bygdens medvetande. Högsta antalet elever var det för cirka 50 år sedan. I början på 1930-talet fanns det 153 barn i söndagsskolan. Sedan har det skiftat genom åren. Det finns för närvarande mellan 50 - 60 elever inskrivna i Immanuelskyrkan. Söndagsskola finns också i Örnbergs Missionshus, där en liten grupp samlas med Lennart Oskarsson som ansvarig ledare. I Immanuelskyrkan är Carl-Gustaf Pettersson föreståndare. Men han har haft många föregångare under denna långa tid och det är många som tjänat som lärare.

Ganska snart efter söndagsskolan börjat finns det antydningar om en verksamhet för ungdom. År 1891 finns i missionsföreningens protokoll antecknat vilka regler, som skulle gälla för användandet av missionshuset av ynglingaföreningen och jungfruföreningen. Dessa föreningar var från missionsföreningen fristående men ändå närstående och på samma sätt kanske man kan beskriva förhållandet emellan dem. Efter en andlig besökstid under stud. O. Ternings verksamhet i Ödeshög julen 1906 och nyåret 1907, då många unga blev omvända till Gud, bildades i febr. 1907 Ödeshögs Missionsföreningens Ungdomsförbund. Det är i år 75 år sedan det beslutet togs och ännu en anledning att fira jubileum. Om ynglingar och jungfrur haft var sin förening fram till denna tid finns det ingen uppgift om. Nu var det dock fråga om en organisation där både unga män och kvinnor kunde vara medlemmar. Ungdomsföreningen kom att betyda mycket också för sin moderorganisation. Anslag lämnades till kyrkbygget och senare också till restaureringar. En orgel anskaffades också till kyrkan. Sommarhemmet vid Vättern uppfördes 1937. Tomt till detta skänktes av Josef Hjertstedt, Svemb. Sommarhemmet blev och är alltför en samlingsplats för både unga och äldre under sommartid. Vid flera tillfällen har det tillbyggts och förbättrats. I dag är det en fin och modern anläggning med el., värme, vatten m.m. Detta har ju också uppmärksamats från kommunens sida bl.a. genom det dagläger, som hölls under den gångna sommaren. Ett gemensamt projekt för Fritidsnämnden och SMU.

En juniorförening startade i Ödeshög 1920. Sedan dess har verksamhet bland tonåringar förekommit. Sommaren 1937 startade pastor Knut Mattsson en V.P. avd. och 1938 började en V.F.-avdelning. Dessa båda avdelningar kom senare att kallas SMU-scout.

Arbetsformerna för ungdomsarbetet i församlingen har växlat under åren och det samma gäller organisationen. Nu har vi allt barn- och ungdomsarbete samlat under benämningen SMU i Ödeshög. Vid årsskiftet fanns 158 medlemmar.

FRAN PSALMODIKON TILL KYRKORGEL.

Musiken har haft och har fortfarande stor betydelse i gudstjänstlivet antingen det gäller kyrka eller frikyrka. Det gäller både den instrumentala och vokala. För väckelsens folk under förra århundradet fanns inte många musikinstrument att välja på när det gällde att leda församlingssången. Det finns skildringar från denna tid, som talar om att man hade ett psalmodikon till hjälp. Det är nog inte långsökt att säga, att vid mötena i det första missionshuset i Udeshög användes ett sådant instrument. Vi vet att sådana fanns i hemmen. Förutnämnde Alfred Thunér spelade på psalmodikon för söndagsskolbarnen, och det är mycket tänkbart, att han hade med det till mötena. Någon egen orgel hade inte missionsföreningen förrän Ungdomsförbundet skänkte en sådan år 1907. Tidigare hade man sporadiskt hyrt en orgel att användas i gudstjänsterna.

I Immanuelskyrkan vid Järnvägsgatan liksom under de första åren i nya Immanuelskyrkan fick ett orgelharmonium användas vid församlingssången. Men 1965 beslutade församlingen att inköpa en orgel av märket Grönlund med sex stämmor. Orgeln kostade utan frakt och montering 29.000:- kronor. Det var mycket pengar då, men det måste nu anses vara en mycket god investering, då en liknande orgel i dag skulle kosta över 200.000:- kronor.

Under årens lopp har pianon anskaffats. Ett piano har ju en stor uppgift när det gäller ackompanjering till körsång eller solistsång.

Redan på 1890-talet fanns en kör på åtta personer som sjöng i stämmor. Den efterföljdes av en sångförening och nu hade man också stränginstrument till hjälp.

Det fanns zittra, gitarr och fiol. En ny kör bildades 1919. En musikförening har funnits parallellt med kören men under senare år har kören och musikföreningen gått samman.

Tidvis har också en damkör sjungit till glädje och uppbyggelse. Under en tid fanns det också en musikkår, men den har tyvärr lagt ned sin verksamhet.

Under senare tid har det sjungits över församlingsgränserna. Alliansångarna består av sångare från de olika frikyrkorna i samhället. En ekumenisk barnkör har tillkommit under det här året. Vi får inte heller glömma att vi har flera duktiga solister som tjänar med villighet och glädje liksom tillfälligt sammansatta duetter och kvartetter.

Lovsången har stigit och fortsätter att ljuda i Udeshögs missionsförsamling. Gud skall ha äran för allt.

EFTERSKRIFT.

Den som orkat läsa igenom denna skrift fram till den här sidan har upptäckt, att det inte är fråga om ett referat i tidsföljd knutet till Ödeshögs missionsförsamling. I stället är det fråga om idéer formade till ord om den utveckling, som skett under en betydelsefull tidsperiod. Detta märker man snart vid betraktande av rubrikerna. Med ett sådant grepp säger det sig självt, att det finns mycket mer som varit värt att nämna om, men det kom aldrig med. Någon sovring, där jag medvetet lagt in en värdering, har inte förekommit. Det som beskrivits behöver inte ur Guds rikes synpunkt betyda mer än det utsagda.

Stor sparsamhet har skett, när det gäller namn på personer, som gjort en stor och värdefull ideell insats i församlingen. Ordförande, styrelseledamöter och andra i förtroendeställning finns inte uppräknade. Att de inte blivit namngivna, gör dem inte mindre värdefulla för oss nu. I stället känner vi stor tacksamhet till alla som på olika sätt under denna långa tid tjänat med syfte att göra evangeliet känt. Det må gälla församlingsledning, kassörer, sekreterare, söndagsskollärare och ungdomsledare, organister och sångare samt andra som tjänat praktiskt i syföreningar, festkommittéer, vaktmästare och tempeltjänare och andra som arbetat med byggnationer och reparationer.

Offergärningen och församlingens ekonomi vore värt ett särskilt kapitel. Detta har naturligtvis skyntat igenom hela framställningen. Hur skulle annars bönhus och kyrkor kunnat uppföras och underhållas, pastorslöner kunnat utbetalas och en betydelsefull gärning bland barn, ungdom och äldre kunnat utföras. Och allt detta har skett genom frivilligt offrande. Till detta skall också läggas vad som givits till missionen och insamlingar för nödlidande m.m. Här rör det sig om en aktningsvärd summa. Det kan bli en uppgift för en intresserad forskare att undersöka hur mycket pengar som insamlats under 100 år.

Samarbetet med andra församlingar har jag bara snuddat vid i dessa rader. Nu förekommer samarbete med Heda missionsförsamling, längre tillbaka fanns det en kretsgemenskap med församlingar runt om i bygden. I dag är det mesta samarbetet lokaliserat till församlingarna i samhället. Denna gemenskap i gudstjänstliv och särskilda evangelisationsinsatser är mycket betydelsefull. Riktningen i detta avseende är, att allt skall gagna Guds rike.

Ödeshögs missionsförsamling har sina rötter i en pietistisk väckelse men sin framtid i Guds händer. Arvet är värdefullt, men framtiden viktigare. Vi tackar Gud för tiden som gått, men vi vill se framåt och hoppas att nya tider skall gry med nya välsignelser över gammal väckelsebygd. Medan vi ber om detta, får vi fortsätta med vårt sättningsarbete. "En sättningsman gick ut för att så".

Lennart Engström.

INNEHALLSFÖRTECKNING.

Gränsbygd	2
Från inomkyrklig väckelse till frikyrkligt församlingsliv.	
1. Åren 1765 - 1867.	3
2. Åren 1867 - 1982.	6
Från bönhus till kyrka.	9
Från kolportör till pastor.	11
Från ynglingaförening till SMU.	13
Från psalmodikon till kyrkorgel.	14
Efterskrift	15

KÄLLOR.

Otryckta:

Ödeshögs missionsförenings protokoll.

Ödeshögs missionsförsamlings protokoll.

Nedtecknad muntlig framställning av pastor Knut Mattson den 25 nov. 1962.

90-årsberättelse med tonvikt lagd på de sista tio åren av pastor Rolans Olsson 1972.

Tryckta:

Berättelse över Ödeshögs missionsförenings verksamhet från år 1863 - 1922.

Minnesskrift vid 50-årsjubileet. 1882 - 1932.

Jubileumsskrift vid Missionsförsamlingens 75-årsjubileum. 1882 - 1957.

Berndt Gustafsson: Svensk Kyrkohistoria.

Axel Andersson: Svenska Missionsförbundet del II.

Hugo Brolin m.fl. Ödeshög genom seklerna.

